

פרשת נח

כי מלאה הארץ חמס (ו, יג)

במדרש (תנחומא סימן ד) אמר רבי אלעזר כל עבירות שבתורה עברו דור המבול עליהן, ולא נחתם גזר דינם למחות את זכרם עד שפשטו ידיהם ב"גזל" שנאמר "כי מלאה הארץ חמס" וכו'. אמר רבי אבהו, שלשה אין הפרגוד ננעל בפניהם: אונאה וגזל ועבודה זרה. ואמר רבי יוחנן כל הגזל שוה פרוטה מחבירו, כאילו נוטל נשמתו הימנו.

ואין ספק שסתם איש ואשה אין שולחים ידם לגזול ולגנוב ממון או חפץ מזולתם, כי ברור להם איפוא שאין זה שלהם, והדבר כמובן מאליו הן מבחינה הלכתית תורנית, הן מבחינה מוסרית (ועיין ביומא דף סו:). ויותר מזאת לימדונו חכמינו, שיזהר אדם מלקבל דבר מחבירו כאשר יש חשש שנתינה זו אינה נובעת מרצון אלא מחמת בושה, כאשר סיפרו חז"ל (ב"מ כב.) שישבו שלשה חכמים בפרדס, והגיש האריס פירות ואחד החכמים לא טעם מהם, וכאשר נשאל על התנהגותו זאת, השיב כי אולי אין בעל הבית מסכים. ולפתע הופיע בעל הבית, ואמר לאריס מדוע לא כבדת לחכמים בפירות היותר משובחים. ואז אמרו לחכם: נו, עכשיו הנך רואה ושומע דברי בעל הבית. וענה להם "אפשר שמחמת כסיפוטא אומר זאת". (וע' שם בחכמת מנוח ובספר פלא יועץ ערך הנאה וערך ת"ח).

ואעפ"כ נתאזרחה טעות בין ההמון, שכאשר נמצאים במשרד ואין פוצה פה על תנועתם, הרי המה משתמשים בממון כגון ניירת, טלפונים וכו' לצרכיהם הפרטיים. ואינם שמים על לב שיש בזה "גזל לפעמים. כי יתכן ואין בעל הבית מסכים בהנהגה זו להשתמש כל פעם לצורך פרטי. והם גם הם אינם מתכוונים לגנוב, חלילה רק "מורים היתר" לעצמם שכנראה "מה בכך" וכי כמה מחירו של נייר כזה ושיחה קלה, הלא פרוטות המה. ומה שבאמת: דין פרוטה - כדין מאה!

וכל נקיי הדעת תראה אותם נמנעים מליהנות בכל דבר אשר יש בו סרך גזל או דומה בדומה, דוגמא קלה: פעמים כשנגש אדם לדוכן או לחנות ובעל הבית מציע לו "טעם נא את הזית... את האבטיח" כדי לוודא שהוא משובח וטוב. והמון עם ששים לקראת "הצעה" כזו. אבל "נקיי הדעת" חלילה להם מנגוע בקצהו.

וכל חכם לב ובר לבב, יקיש דבר לדבר. ויזהר מכל דבר. ואל יהי נבהל להון. ולא למתנה אשר לו איש יחון. ומקיים בעצמו 'נקי כפיים ובר לבב'.

מקור: הרב אלעזר רז שליט"א